

TÜRKİYE'DE AVUKATLIK HİZMETLERİ VE ADLİ YARDIM

TÜRKİYE'DEKİ SIĞINMACILAR İÇİN SORULAR VE YANITLAR

Mülteci
Hakları
Merkezi

Refugee
Rights
Turkey

TEMMUZ 2021

TÜRKÇE

Bu kaynak, **Mülteci Hakları Merkezi (MHM)** tarafından Amerikalı sivil toplum kuruluşu **Refugee Solidarity Network (RSN)** ortaklığında yürütölen bir proje kapsamında hazırlanmıştır. Burada yer verilen bilgiler yalnızca bilgilendirme amaçlıdır.

Mülteci Hakları
Merkezi

Refugee Solidarity
Network

Hukuki destek nedir?

Hukuki destek, hukuk düzeni uyarınca sahip olduğunuz hakları kullanabilmek ya da bir hak ihlaliyle karşılaştığınızda bu ihlalin sonlandırılması ve bu ihlalden ötürü doğmuş olabilecek zararların giderilmesi için aldığınız yardımdır.

Hukuki desteğe nasıl ulaşabilirim?

Türkiye’de hukuki destek ve yardımı kural olarak avukatlar verebilir. Ayrıca, barolar da size haklarınızı kullanmanız konusunda yardımcı olabilir. Benzer bir biçimde sivil toplum kurumları da bilgilendirme ve haklara erişiminiz konusunda size destek sağlayabilirler.

Avukat kimdir?

Avukat temel olarak hukuki hizmet sunmak ve savunmayı temsil etmek suretiyle kamu görevi ifa eden kişidir. Türkiye’de avukatlık mesleğini yapabilmek için bir kişinin bir hukuk fakültesini başarıyla bitirmesi, bunun ardından avukatlık stajını tamamlayarak ruhsat almaya hak kazanması ve daha sonra da bir baroya kaydolması gerekmektedir.

Bu koşulları sağlamayan kimseler avukat değildir ve avukatlık mesleğince sahip olunan yetkilere dayanarak iş yapmaları kanunen yasaktır. Benzer bir biçimde, Türkiye’de avukatlık mesleği yabancılara yasaklı meslekler arasında yer almaktadır. Dolayısıyla, Türkiye vatandaşı olmayan kimseler, ülkelerinde avukatlık ya da benzeri sıfatlara sahip olsalar dahi, mevcut düzenlemeler uyarınca, Türkiye’de avukatlık mesleğini icra edemezler

Son olarak, avukatlık mesleğine kabul edilen her avukata bir sicil numarası verilir. Bu numara aynı zamanda avukatın kayıtlı olduğu baro levhasında da yer almaktadır. Türkiye Barolar Birliği’nin ve baroların resmi internet sayfaları üzerinden baro levhasına ulaşmak mümkündür. Herhangi bir kişinin avukat olup olmadığını teyit etmek için o kişinin adı ve soyadı veya sicil numarasının yazılarak baro levhasında sorgulanması yeterli olacaktır.

Baro nedir?

Baro, bir ilde veya bölgedeki avukatların bağılı olduğu ve kamu kurumu niteliği olan meslek kuruluşudur. Barolar temel olarak avukatlık meslek düzenini sağlamak ve hukukun üstünlüğünü korumakla görevlidir.

Dava nedir?

Dava kavramı en geniş anlamıyla hak arama özgürlüğünün yargı makamları yoluyla kullanılmasıdır. Bir diğer ifadeyle, bir hak iddiasının ya da uyuşmazlığın nihai olarak karara bağlanması için yargı organlarına müracaat edilmesine “dava” denilmektedir.

Bu itibarla bir hakkın yerine getirilmesi, bir hakkın ya da bir hukuki ilişkinin varlığının ya da yokluğunun tespit edilmesi veya yeni bir hukuki durumun yaratılması veya mevcut olanın ortadan kaldırılması yahut içeriğinin değiştirilmesinin yargı makamları önünde talep edilmesi dava kavramı kapsamına girmektedir.

Benzer bir biçimde devlet makamlarının eylem ya da işlemlerine karşı yargı makamları önünde hak iddiasında bulunulması veya kanunlarda açıkça suç olarak belirtilen fiillerle ilgili yargılamalar da dava kapsamında içinde yer almaktadır.

Dava açabilmenin şartları nelerdir?

Dava açabilmek için temel şart dava ehliyetine sahip olmaktır. Bu kavram hakları kullanma ehliyetinin bir yansımasıdır. Türkiye kanunları uyarınca ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişi hakları kullanma ehliyetine ve dolayısıyla da dava ehliyetine sahiptir.

Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes ayırt etme gücüne sahiptir. Benzer bir biçimde, hakkında bir mahkeme kararıyla verilmiş kısıtlılık kararı olmayan ya da bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm edilmemiş herkesin kısıtlı olmadığı kabul edilir.

Dava ehliyeti bulunmayan kişiler ise kural olarak kanuni temsilcileri tara-

findan temsil olunurlar. Türkiye hukukunda özel kişiler için kanuni temsilci kavramı ergin olmayan küçükler için veliyi, kısıtlanmış ya da ayırt etme gücünü sahip olmayan kişiler için ise vasiyi ifade etmektedir.

Avukat tutmak zorunlu mudur?

Kanunlarda belirtilen bazı özel düzenlemeler (zorunlu müdafilik gibi) haricinde dava ehliyeti bulunan herkes kendi davasını bizzat açabilir ve takip edebilir ya da resmi dairelerdeki tüm işlerini kendisi yapabilir. Dolayısıyla, anılan istisnalar dışında avukat tutma zorunluluğu bulunmamaktadır.

Avukatım bana hangi konularda yardım sağlayabilir?

Avukatınız her türlü hukuki mesele ve anlaşmazlıkların çözümü için size yardımcı olabilir. Bu itibarla avukatınız size yalnızca hukuki danışmanlık hizmeti verebileceği gibi sizin adınıza mahkemeler ve yargı yetkisi bulunan diğer organlar huzurunda sizden aldığı vekâletnameyle dava açarak sizi temsil edebilir ve savunabilir. Ayrıca, avukatınız resmi dairelerde, açıkça bizzat yapmanızın öngörülmediği tüm işleri de sizin adınıza takip edebilir. Son olarak, avukatınız gerekli şartları yerine getirmesi kaydıyla uzlaştırmacı ya da arabulucu olarak da faaliyet gösterebilir.

Avukata nasıl ulaşabilirim?

Avukatlık esasen bir serbest meslektir. Dolayısıyla bir avukatın bürosuna ya da avukatlık ortaklığı olarak faaliyet gösteren kurumlara giderek avukata ulaşabilirsiniz.

Avukatlık hizmetinden yararlanmak istiyorum, ne yapmalıyım?

Bunun için avukatlık hizmetini vermeye yetkili bir kişiyle temas ettikten sonra avukatlık sözleşmesi kurulmalıdır. Bu sözleşmenin yazılı olması zorunlu değildir. Bir diğer ifadeyle, avukatlık sözleşmesini kurmak istediğinizi avukatınıza sözlü olarak bildirmeniz de mümkündür. Ancak sözleşmenin yazılı olarak kurulmasının mümkün olduğu durumlarda sözleşmenin bu şekilde yapılması her iki tarafın da yararına olacaktır.

Avukatlık hizmetinden yararlanabilmem için başka şartlar var mı?

Avukatınızın sizin adınıza dava açabilmesi, davayı ya da resmi dairelerdeki işlerinizi takip edebilmesi için kural olarak vekâletnameye ihtiyacı vardır. Bu vekâletnamenin noterde düzenlenmesi yararınıza olacaktır.

Avukatıma ücret ödemem gerekir mi?

Avukatlar hukuki danışmanlık da dahil olmak üzere verdikleri her türlü hizmet için kanun gereği ücrete hak kazanır. Türkiye’de her yıl tüm avukatların uymakla yükümlü olduğu ve çeşitli hukuki işler için belirlenen asgari ücretlerin yer aldığı “Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi” yayımlanmaktadır. Avukatlar bu tarifede belirlenen ücretlerden aşağısını kabul edemezler.

Avukatlık ücreti sadece bu asgari tarifede yazılı olan maktu ücretten ibaret olabileceği gibi, davaya konu olan şeyin ya da paranın %25’ini aşmayacak bir meblağ olarak da kararlaştırılabilir. Dolayısıyla sözleşme özgürlüğü çerçevesinde ve tarifede belirlenen asgari ücretin altında kalmamasıyla şartıyla avukatlık ücreti müzakere edilebilir.

Avukatlık ücreti dışında ödemem gereken bir şey var mı?

Talebinizle ilgili gerekli vergi, resim, harç ile noter ve dava masrafları, gerekliyse bilirkişi, keşif ya da tanık ödenekleri gibi giderleri ödemek de sizin sorumluluğunuzdadır. Ayrıca sözleşmenizde yer verdiğiniz takdirde avukatınızın yapacağı yol giderlerini de karşılamanız gerekecektir. Son olarak davayı kaybetmeniz durumunda karşı tarafın vekâlet ücretini ödemek de sizin sorumluluğunuzda olacaktır.

Avukata ihtiyacım var. Ancak avukatlık ücretini ödeyemiyorum. Ne yapmalıyım?

Türkiye’de avukatlık hizmetlerinden yararlanma ihtiyacı olan ancak kendisinin hem de ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin avukatlık ücretini ve yargılama giderlerini karşılayamayan kişiler

için Adli Yardım hizmetleri bulunmaktadır. İlgili düzenlemelerde öngörülen şartları karşıladığınız takdirde adli yardım hizmetinizden yararlanabilirsiniz.

Adli yardıma nasıl erişilebilirim?

Türkiye’de adli yardım hizmeti barolar aracılığıyla sağlanmakta ve baroların bünyesinde yer alan adli yardım büroları ya da adli yardım bürosu temsilciliklerince yürütülmektedir.

Hem 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda hem de diğer ilgili mevzuatta, Türkiye’de koruma arayan sığınmacılar ve diğer hassas durumda yabancıların adli yardım hizmetlerinden yararlanabileceklerini teyit edilmektedir.

Adli yardıma erişimde temel kural bu yerlere gidip bizzat başvuruda bulunmanızdır. Ancak Türkiye’deki baroların önemli bir bölümü aile üyeleriniz ya da sivil toplum örgütü temsilcileri gibi üçüncü kişilerce yapılan ihbar ve bildirimleri de dikkate almakta ve gerekli koşulların sağlanması halinde adli yardım görevlendirmesi yapabilmektedir.

Bir geri gönderme merkezinde tutulmaktayım. Adli yardıma erişebilir miyim?

Bir geri gönderme merkezinde ya da bir başka bir yerde tutulmanız ya da idari gözetim altında bulunmanız adli yardıma erişiminiz önünde bir engel değildir. Bu talebinizi bulunduğunuz il barosunun Adli Yardım Bürosuna ulaşarak yapmanız gerekmektedir. Talebinizi tutulduğunuz yerdeki makamlara verebileceğiniz bir dilekçeyle iletebilme hakkınız vardır. Bazı barolar aile bireylerinizin başvuruları ya da telefonla yapılan başvuruları da dikkate almaktadır. Adli yardım talebinizi baroya iletmeniz ardından baro tarafından bir incelemeye yapılacaktır. Bu inceleme sonucunda adli yardım talebiniz kabul edilebilir ya da reddedilebilir.

Hangi konularda adli yardımdan yararlanabilirim?

Adli yardım evlenme, boşanma, aile içi şiddet, velayet, vesayet gibi kişiler hukuku ve aile hukukuyla ilgili davalarda, her türlü alacak ve borçla ilişkili hukuk ve iş davalarında, idari makamların işlem ve eylemlerine kar-

şı açılan idari davalarda ve icra ve iflas hukukuna ilişkin takip ve davalarda sağlanabilen bir hizmettir.

İlaveten, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Geçici Koruma Yönetmeliği de dahil olmak üzere göç mevzuatı kapsamında uluslararası koruma başvurusunun reddi ya da iptali, sınır dışı kararı, idari gözetim veya ikamet izninin reddi ya da iptali gibi konular da adli yardım kapsamına girmektedir.

Bazı barolar, ayrıca dava dışı hukuki sorun ve konularda da adli yardım çerçevesinde hukuki destek ve yardım sağlanabilmektedir.

Adli yardımdan yararlanabilme koşulları nelerdir?

Öncelikle halihazırda bir avukatla temsil ediliyorsanız adli yardımdan faydalanmanız mümkün olmayacaktır.

Adli yardım talebinde bulunduğunuz baro, ilk olarak maddi durum değerlendirmesi yapacaktır. Başvuruda bulunduğunuz baro sizden bu amaçla adınıza kayıtlı bir mal bulunup bulunmadığının tespit edilmesi amacıyla çeşitli resmi dairelerden alınabilecek belgeleri ya da muhtarlık tarafından verilebilecek fakirlik belgesi gibi diğer belgeleri talep edebilir. Barodaki görevliler ayrıca adli yardım talebinizin haklılığı konusunda da bir değerlendirme yapacaktır. Bu iki şartın birlikte karşılanması halinde adli yardım talebiniz kabul edilebilir. Adli yardımdan yararlandığımda hangi masraflar karşılanacak?

Adli yardım hizmeti kapsamında temel olarak avukatlık ücreti karşılanmaktadır. Yine avukatınızın yaptığı zorunlu yol giderleri de adli yardım kapsamında karşılanabilmektedir. Yargılama ya da takip giderleri için avukatınız ayrıca mahkemeden de adli yardım talebinde bulunabilir. Mahkeme bu talebi kabul edebilir ya da ret edebilir.

Tercüman yardımından yararlanabilecek miyim?

Adli yardım bürolarının büyük bir bölümünde bütçe kısıtlarından dolayı maalesef bir tercüman bulunmamaktadır. Dolayısıyla adli yardım başvurusunda bulunurken size tercüme desteği verebilecek birisiyle birlikte bu başvuruyu yapmanızı tavsiye ederiz.

Adli yardımla ilgili olarak başka bilmem gereken bir konu var mı?

Eğer adli yardımdan bir alacağa kavuşmak gibi bir maddi yarar elde etmek için yararlanıyorsanız ya da adli yardım aldığınız davada tazminat gibi bir yarar elde ederseniz, bu maddi değerın %5 oranında tutarını ve adli yardım kapsamında avukata ödenen ücreti, size adli yardımı sağlayan baroya ödemelisiniz.

Adli yardımdan yararlanmak için maddi yetersizlik hakkında kasten gerçeğe aykırı bilgi verilmesi ya da adli yardım talep edilen davanın kötü niyetle ya da haksız olarak açıldığının anlaşılması durumunda ise, avukatlık ücretinin iki katı ile varsa adli yardım bürosu tarafından yapılan diğer masrafların adli yardım bürosuna geri ödenmesine ve adli yardımın kaldırılmasına karar verilmektedir.

Bir suçtan ötürü şüpheliyim/sanığım. Adli yardımdan yararlanabilir miyim?

Bir suçtan ötürü suç şüphesi altında bulunup da bir avukatın yardımından yararlanmak istiyor ancak bunu karşılayabilecek durumda değilseniz ve halihazırda bir avukatınız bulunmuyorsa, her aşamada adli yardım talebinde bulunabilirsiniz. Bu talebinizi soruşturmanın yürütüldüğü yerdeki polis ya da jandarma karakoluna, Cumhuriyet Savcılıklarına ya da hakimlik veya mahkemelere ve hatta üst mahkemelere iletebilirsiniz.

Bu talebiniz üzerine, talebinizi ilettiğiniz kurum baro ile temasa geçecek ve baro, Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) uyarınca ücretsiz olarak yararlanabileceğiniz bir avukat görevlendirmesi yapacaktır. Dolayısıyla bu görevlendirme adli yardım kapsamında değil, CMK kapsamında yapılacak bir görevlendirme olacaktır.

Ancak Türkiye yasaları uyarınca 18 yaşından küçüklere, kendisini savunamayacak derecede malûl veya sağır ve dilsizlere ya da kendisine alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren bir suç isnat edilen kişilere, talepleri olmasa bile avukatlarının olmaması durumunda CMK kapsamında ücretsiz olarak yararlanılabilecek bir avukat atanmaktadır.

Bir suçun mağduruyum ancak avukatlık ücretini ödeme gücüm yok. Ne yapmalıyım?

Cinsel saldırı suçları ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezası gerektiren suçlardan ötürü mağdur ya da şikayetçi olmanız halinde barodan CMK kapsamında tarafınıza ücretsiz olarak bir avukatın atanmasını talep edebilirsiniz. Türkiye yasalarına göre 18 yaşından küçükler ile sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malûl olanlara, avukatlarının olmaması durumunda, istemleri aranmaksızın ücretsiz olarak hizmet verecek bir vekil görevlendirilmektedir.

Bir suçtan ötürü şüpheli/sanık olursam ya da mağdur/şikayetçiysem tercüman yardımından yararlanabilir miyim?

Bir suçla ilgili olarak soruşturmanın yapılması evresinde ve mahkemede ki yargılamalar sırasında ücretsiz olarak tercüman görevlendirmesi yapılmaktadır. Benzer bir biçimde, bir suçtan ötürü yürütülen soruşturma esnasında tanıklar için de ücretsiz tercüman sağlanmaktadır.

Avukatımın bana karşı olan sorumlulukları nedir?

Avukatınızın size karşı sorumluluğu her durumda aynıdır. Bir diğer ifadeyle, avukatınızı sizin seçmeniz ile adli yardım ya da CMK kapsamında bir avukat görevlendirilmesi arasında herhangi bir fark yoktur.

Avukatınız size karşı en önemli yükümlülüğü üstlendiği işi özenli ve doğru bir biçimde yerine getirmektedir. Bu yükümlülük kapsamında avukatınız sır saklamak, dosya ve evrak tutmak ve bunları saklamak, üstlendiği işi sonuna kadar takip etmek, çıkar çatışmalarından kaçınmak, sizi uygun ve yeterli bir şekilde bilgilendirmek ve menfaatinizi hukuk kuralları çerçevesinde korumak gibi sorumlulukları vardır.

Avukatınız ayrıca üstlendiği işin ya da davanın sonucuna ilişkin hukuki görüşlerini de sizinle paylaşabilir. Ancak hiçbir şekilde sonucuna ilişkin olarak size bir taahhüt veremez.

Adli yardımdan yararlanmak istiyorum; ancak engelliyim. İletişim kurmak için destek almam mümkün mü?

Türkiye’de bazı barolarda ya da adliyelerde işaret dilini bilen personel bulunmaktadır. Benzer bir biçimde bulunduğunuz yerde engelli bireylerin hakları konusunda çalışmalar yürüten sivil toplum örgütleri de olabilir. Dolayısıyla bu kişi ya da kurumlardan destek talep edebilirsiniz. CMK kapsamında ise işaret dilini bilen bir tercümandan doğrudan yararlanma hakkınız vardır.

Başka kimlerden destek alabilirim?

Türkiye’de hukuki konularda mütalaa vermek ve dava takip etmek yetkisi avukatların tekelindedir. Ancak Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu başta olmak üzere ilgili diğer yasalarda da belirtilen kanuni temsilcilerden, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nden ve sivil toplum örgütlerinden de destek ve yardım alabilirsiniz ya da bu kişi veya kurumlardan barodan destek almak amacıyla yardım talep edebilirsiniz.

Mülteci Hakları Merkezi bana hangi konularda yardım edebilir?

Mülteci Hakları Merkezi, Türkiye’de koruma arayan kişilere ücretsiz olarak bilgilendirme ve destek hizmetleri sağlamaktadır. Türkiye’deki hukuksal koruma mekanizmalarına ve temel hak ve güvencelere erişimle ilgili sorularınız için bize başvurabilirsiniz.

Mülteci Hakları Merkezi’nin Türkiye devleti makamlarıyla veya Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’yle ilişkisi var mı?

Mülteci Hakları Merkezi bağımsız bir sivil toplum kuruluşudur. Türkiye makamları ya da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BM-MYK) ile ortak değildir. Ancak kişilerin haklarının korunması ve bu haklara erişimlerinin sağlanması için devlet makamlarıyla ve BMMYK ile iletişim kurmakta ve işbirliği yapmaktadır.

Mülteci Hakları Merkezi'nin hizmetlerinden yararlanmam için herhangi bir ücret ödemem gerekecek mi?

Mülteci Hakları Merkezi'nin sağladığı tüm hizmetler tamamen ücretsizdir. Sağladığımız hizmetler karşılığında sizden herhangi bir ücret ya da maddi karşılık talep eden kişileri gecikmeksizin bize bildirmenizi rica ediyoruz. Bu konudaki bilgilendirmeniz tamamen gizli tutulacaktır.

Sizinle telefonda ya da yüz yüze paylaştığım bilgi veya belgeleri başka kişi veya kurumlarla paylaşacak mısınız?

Mülteci Hakları Merkezi, destek sağladığı kişilerin bilgi ve belgelerinin gizliliğini korumakta ve kendilerinin rızası olmaksızın bu bilgi ya da belgeleri hiçbir şekilde üçüncü kişi ve kurumlarla paylaşmamaktadır.

Mülteci Hakları Merkezi'ne nasıl ulaşabilirim?

Türkiye'nin neresinde olursanız olun, hak ve yükümlülükleriniz konusunda bilgi almak ve Türkiye sığınma prosedüründe karşılaştığınız sorunlarla ilgili hukuki destek hizmetlerimizden faydalanmak için hafta içi her gün 10.00-17.00 saatleri arasında bize ulaşabilirsiniz.

Mülteci Hakları Merkezi
Refugee Rights Turkey

Refik Saydam Cad. Dilber Apt. No: 39 Kat: 4
Şişhane, Beyođlu – İstanbul
T: +90 212 292 48 30
F: +90 212 292 48 33
E: info@mhd.org.tr

Türkiye’de yaşayan mülteci ve sığınmacılar için hazırladığımız bilgi kitapçıkları ve videolarımızın tamamına kurumsal internet sitemizin Yayınlar bölümünden:

<https://www.mhd.org.tr>

veya 2019 Nisan ayında kullanıma açılan
“Türkiye’deki Mülteciler İçin İnternet Bilgi Platformu’muzdan”
erişebilirsiniz:

<https://multecihaklari.info>
<https://refugeerights.info>